

13. 9. 2005

ID: 35872

Důkazní břemeno

Povinnost prokázat, že se zaměstnanec skutečně dopustil jednání, v němž byl spatřován důvod k okamžitému zrušení pracovního poměru, a že jde o jednání představující porušení pracovní kázně, má zaměstnavatel. Neunes-li zaměstnavatel v tomto směru důkazní břemeno, pak musí být srozuměn s tím, že spor o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru bude soudem rozhodnut v jeho neprospěch (tedy, že žalobě na určení neplatnosti tohoto rozvázání pracovního poměru bude vyhověno).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1241/2003, ze dne 18.12.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce J. S., zastoupeného advokátem, proti žalovanému L. B., o neplatnost okamžitého zrušení pracovního poměru, o 35.111,- Kč a o uložení povinnosti vydat zápočtový list, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 10 C 196/99, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. července 2002, č.j. 39 Co 47/02-72, tak, že rozsudek městského soudu se zrušuje a věc se vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobce se domáhal (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby bylo určeno, že „okamžité zrušení pracovního poměru k 5. srpnu 1999 je neplatné“ a že pracovní poměr končí dohodou ke dni 11. srpna 1999, aby žalovanému bylo uloženo zaplatit žalobci „dvojnásobek průměrného měsíčního výdělku ve výši 35.111,- Kč“ a vydat mu „nový zápočtový list, v němž bude jako důvod skončení pracovního poměru uvedena dohoda dle ustanovení § 43 zákoníku práce“. Žalobu odůvodňoval zejména tím, že byl u žalovaného v pracovním poměru na základě pracovní smlouvy ze dne 20. 4. 1996 se zařazením řidič. Žalovaným tvrzený důvod okamžitého zrušení pracovního poměru, že „dne 23. 7. 1999 bez jeho vědomí vykonal černou jízdu“, považuje za neopodstatněný. Dne 23. 7. 1999 se žalobci dovolal zákazník, který se nemohl dovolat přímo žalovanému, a žalobce podle jeho pokynu jízdu vykonal a finančně se se žalovaným „vyrovnal“.

Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 15. 2. 2001, č.j. 10 C 196/99-44, ve znění usnesení ze dne 2. 1. 2002, č.j. 10 C 196/99- 60, určil, že „okamžité zrušení pracovního poměru k 5. srpnu 1999 je neplatné a pracovní poměr skončil dohodou ke dni 11. srpna 1999“, uložil žalovanému zaplatit žalobci „dvojnásobek průměrného měsíčního výdělku ve výši 35.111,- Kč“ a „vyhotovit nový zápočtový list, v němž bude jako důvod skončení pracovního poměru uvedena dohoda dle ust. § 43 Zákoníku práce, a předat jej žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku“; zároveň rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na nákladech řízení 1.000,-Kč. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že žalobce dne 23. 7. 1999 nevykonal bez vědomí žalovaného „černou jízdu“. Vycházel přitom zejména z výpovědi svědka B., podle které žalovaný svědkovi sdělil, že o žádné jízdě žalobce ke svědkovi neví. Žalovaný však se svědkem B. nehovořil o tom, že by žalobce dne 23. 7. 1999 „absolvoval černou jízdu“, uvedl pouze to, že svědkův zaměstnanec vydal žalobci materiál bez potvrzení.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 7. 2002, č.j. 39 Co 47/02-72, rozsudek soudu prvního stupně, ve znění opravného usnesení, změnil tak, že zamítl „žalobu na určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru k 5. 8. 1999 a že pracovní poměr skončil dohodou k 11. 8. 1999, aby žalovaný byl povinen zaplatit žalobci 35.111,- Kč a vydat žalobci nový zápočtový list s uvedením důvodu skončení pracovního poměru dohodou“; zároveň rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 9.600,- Kč a na náhradě nákladů odvolacího řízení 3.408,- Kč. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že jízda, kterou dne 23. 7. 1999 podnikl žalobce (a která byla důvodem okamžitého zrušení pracovního poměru), byla uskutečněna bez jakéhokoli souhlasu a vědomí žalovaného a že tedy šlo o tzv. „černou jízdu“. Vycházel přitom z toho, že žalobce, ač tvrdil, že tato jízda byla provedena řádně a v souladu s jeho pracovními povinnostmi, nenavrl důkazy, které by byly způsobilé jeho tvrzení doložit, přestože byl poučen a vyzván k tomu odvolacím soudem. Tvrdí-li žalovaný „tzv. negativní skutečnosti“, dochází podle názoru odvolacího soudu k „přesunutí“ důkazního břemene na žalobce, což soud prvního stupně zcela pominul. Protože však žádné důkazy pro své tvrzení neoznačil, neunesl důkazní břemeno

a „nelze než uzavřít, že tuto jízdu lze kvalifikovat jako jízdu černou“. Nesouhlasil se soudem prvního stupně ani v tom, že jednání žalobce lze hodnotit jako ojedinělý exces při plnění pracovních úkolů a že toto jednání nedosahuje intenzity porušení pracovní kázně zvláště hrubým způsobem. Neoprávněné použití vozidla zaměstnavatele a neoprávněné využití pohonných hmot, které financuje zaměstnavatel, tedy neoprávněné nakládání cizím majetkem, je dle názoru odvolacího soudu tak závažným porušením pracovních povinností a pracovní kázně, pro něž je aplikace ustanovení § 53 odst. 1 písm. b) zák. prác zcela namístě. Je-li okamžitě zrušení pracovního poměru ze dne 5. 8. 1999 platné, nemůže mít žalobce nárok na náhradu mzdy a není oprávněn požadovat vydání nového zápočtového listu s uvedením jiného důvodu skončení pracovního poměru.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobce namítá, že z žádného důkazu provedeného v řízení nevyplývá, že by žalovaný dal jiné osobě než žalobci najevo, že počínání žalobce shledává nesprávné. I sdělení žalovaného svědku B. není než konstatováním nevědomosti o jízdě, nikoli však vyjádřením nesouhlasu. Odvolací soud také pominul okolnost, že žalovaný vyvodil z údajné „černé jízdy“ dne 23. 7. 1999 závěr až dne 11. 8. téhož roku; tato časová prodleva měla vést soud k úvaze o „event. účelovosti“ jednání žalovaného. Nesouhlasí ani se závěrem, podle něhož prosté tvrzení negativní skutečnosti žalovaným odůvodňuje přesunutí důkazního břemene na žalobce, když ten tvrdí skutečnost jinou. Za tohoto skutkového stavu lze naopak konstatovat, že to byl žalovaný, který neunesl důkazní břemeno. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení), v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti němuž je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř., přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat - vzhledem k tomu, že žalovaný rozvázal s žalobcem pracovní poměr okamžitým zrušením ze dne 5. 8. 1999 (doručeným dne 11. 8. 1999) - i v současné době podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 30. 9. 1999, tj. do dne, kdy nabyl účinností zákon č. 167/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 9/1991 Sb., o zaměstnanosti a působnosti orgánu České republiky na úseku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 53 odst. 1 písm. b) zák. práce zaměstnavatel může zrušit pracovní poměr okamžitě jen výjimečně, a to pouze tehdy, porušil-li zaměstnanec pracovní kázeň zvláště hrubým způsobem.

V projednávané věci bylo mimo jiné mezi účastníky sporné, zda žalobce porušil pracovní kázeň tím, že dne 23. 7. 1999 použil služební motorového vozidla bez souhlasu a pokynu nadřízeného - žalovaného, a tím se dopustil „černé jízdy“. S námitkou dovolatele, že není správný závěr odvolacího soudu o tom, že prosté „tvrzení negativní skutečnosti žalovaným odůvodňuje přesunutí důkazního břemene na žalobce“, lze souhlasit.

Podle ustanovení § 101 odst. 1 o.s.ř. jsou účastníci řízení povinni přispět k tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení zejména tím, že pravdivě vylicí všechny potřebné skutečnosti, označí důkazní prostředky a že dbají pokynů soudu.

Podle ustanovení § 120 odst. 1 o.s.ř. jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.

Podle ustanovení § 120 odst. 3 věty druhé o.s.ř. neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny.

Důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, pro nečinnost účastníka [v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanoveními § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 větou první o.s.ř.] nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána. Hypotéza hmotněprávní normy tedy vedle okruhu rozhodujících skutečností, které je třeba dokazovat, vymezuje i rozložení důkazního břemene; určuje, které skutečnosti je každý z účastníků povinen prokázat.

Závěr o tom, že účastník neunesl důkazní břemeno, lze - jak vyplývá zejména z jeho smyslu v občanském soudním řízení - v první řadě učinit jen tehdy, jestliže soud řádně a úplně provedl všechny důkazy, které účastník označil k prokázání svého tvrzení. Účastníkem označený důkaz soud neprovede pouze v případě, jestliže jeho prostřednictvím

nepochybně nelze prokázat pro věc rozhodnou skutečnost, například proto, že označený důkaz je zjevně nezpůsobilý prokázat tvrzenou skutečnost nebo že se týká skutečnosti, která je podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci bezvýznamná (srov. též rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.4.1994, sp. zn. 6 Cdo 107/93, který byl uveřejněn pod č. 57 v časopise Soudní rozhledy, roč. 1995). Z důvodu neunesení důkazního břemene lze rozhodnout v neprospěch účastníka současně pouze tehdy, jestliže zhodnocení důkazů, které byly za řízení provedeny (§ 120 odst.3 věta druhá o.s.ř.), neumožňuje soudu přijmout závěr ani o pravdivosti tvrzení účastníka a ani o tom, že by bylo nepravdivé (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2002 sp. zn. 21 Cdo 762/2001, který byl uveřejněn pod č. 86 v časopise Soudní judikatura, roč. 2002).

Ve sporném řízení, kde strany stojí proti sobě a mají opačný zájem na výsledku řízení, důkazní povinnost zatěžuje každou ze sporných stran ve zcela jiném směru. Je totiž vyloučeno, aby prokázání těchto skutečností mohlo přivodit ve sporném řízení rozhodnutí ve prospěch žalobce a zároveň i ve prospěch žalovaného. Proto důkazní povinnost, která zatěžuje žalobce, se týká jiných tvrzení než důkazní povinnost, která zatěžuje žalovaného. Splněním důkazní povinnosti jedním z účastníků se nic nemění na důkazní povinnosti druhého účastníka, neboť v závislosti na hypotéze právní normy každá ze sporných stran musí tvrdit skutečnosti a označit důkazy, na základě kterých bude moci soud rozhodnout v její prospěch (břemeno tvrzení a důkazní břemeno). Protože však strany mají různý zájem na výsledku řízení, mají také různou a zcela samostatnou povinnost tvrzení a důkazní povinnost a tedy odlišné a zcela samostatné z toho vyplývající břemeno tvrzení a důkazní břemeno. Z toho, co bylo o povaze povinnosti tvrzení, důkazní povinnosti, břemenu tvrzení a důkazním břemenu uvedeno, nutno dovodit, že povinnost tvrzení, důkazní povinnost, břemeno tvrzení a důkazní břemeno nemohou „přecházet“ v řízení z jedné strany sporu na stranu druhou.

Z hmotněprávní úpravy rozvázání pracovního poměru okamžitým zrušením -z ustanovení § 53 odst. 1 písm. b) zák. práce - vyplývá, že povinnost prokázat, že se zaměstnanec skutečně dopustil jednání, v němž byl spatřován důvod k okamžitému zrušení pracovního poměru, a že jde o jednání představující porušení pracovní kázně, má zaměstnavatel. Neunesel-li zaměstnavatel v tomto směru důkazní břemeno, pak musí být srozuměn s tím, že spor o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru bude soudem rozhodnut v jeho neprospěch (tedy, že žalobě na určení neplatnosti tohoto rozvázání pracovního poměru bude vyhověno).

V posuzovaném případě žalobce dne 23. 7. 1999 vykonal jízdu služebním vozidlem pro zákazníka, který se nemohl telefonicky spojit přímo s žalovaným. Protože žalovaný označil tuto jízdu jako „černou“ a protože také z tohoto důvodu s žalobcem okamžitě zrušil pracovní poměr, bylo v řízení před soudy jeho procesní povinností, aby prokázal, že žalobce uvedeným jednáním porušil pracovní kázeň a že toto porušení dosáhlo intenzity zvlášť hrubého porušení pracovní kázně.

Žalobce v souladu s ustanovením § 101 odst. 1 o.s.ř. tvrdil, že postup, který dne 23. 7. 1999 použil, byl „ve firmě žalovaného zcela běžný“. I když toto tvrzení - jak správně uvádí odvolací soud - neprokázal, nevyplývá z tohoto procesního závěru soudu bez dalšího také závěr, že by bylo prokázáno porušení pracovní kázně žalobcem. Důkazní břemeno v tomto směru totiž nese žalovaný. Jinak správná úvaha, že tvrzení žalobce nebylo prokázáno, zde nemá význam, neboť pro rozhodnutí sporu je podstatná okolnost, zda to byl žalovaný, který prokázal, že jednání žalobce bylo v rozporu s požadavky zákona na dodržování pracovní kázně. Z toho, že žalobce neprokázal jedno ze svých tvrzení, nelze totiž (logicky vzato) dovozovat, že by tím bylo (samo o sobě) postaveno najisto, že porušil pracovní kázeň (neprokázání tvrzení neznamená, že by byl zjištěn jeho opak), a že by v důsledku toho žalovaný unesl v tomto směru své důkazní břemeno. Jestliže důkazní břemeno tíží žalovaného, nemůže neprokázání tvrzení žalobce, že tato jízda byla provedena způsobem „ve firmě žalovaného zcela běžným“, bez dalšího znamenat jeho neúspěch ve sporu.

Nesprávný názor odvolacího soudu na otázku důkazního břemene se pak projevil v tom, že nehodnotil provedené důkazy také z hlediska, zda žalovaný unesl své důkazní břemeno prokázat porušení pracovní kázně žalobcem, a že z tohoto pohledu ani nevedl potřebné dokazování. Výpovědi účastníků a svědků, které měly pro rozhodnutí věci zásadní význam, pak neposuzoval ve vztahu k tomu, nakolik jsou jimi tvrzení žalovaného (o porušení pracovní kázně žalobcem tím, že vykonal tzv. „černou jízdu“) prokázána. Případný závěr, že rozhodné skutečnosti nebyly dokazováním jednoznačně zjištěny (tj. prokázány), by totiž musel mít za následek nepříznivé rozhodnutí nikoliv pro žalobce, ale pro žalovaného.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.) a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)